

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Gunnar Johansson*
 Härad: *Norrvidinge* Adress: *Finnagård, Rottne.*
 Socken: *Söraby* Berättat av: *min far Johan Andersson*
 Uppteckningsår: *1937* Född år *1869* i *gransåsen Gureda*

Uppteckningen rör	<i>Kavre odling</i>	sid.	<i>1.</i>
	<i>Kavrejorden</i>	"	<i>2.</i>
	<i>Sädden</i>	"	<i>3.</i>
	<i>Skörden</i>	"	<i>5.</i>
	<i>Tröskningen</i>	"	<i>7.</i>
	<i>Kavrens användning</i>	"	<i>9.</i>
	<i>Fulsen</i>	"	<i>10.</i>
	<i>Fulgåsen</i>	"	<i>10.</i>
	<i>Knut</i>	"	<i>10.</i>

Harvredning.

blåa havresorter. Harven var mestadels
gul eller vit, och kallades svenskharv
ibland spetharv. Dock användes svart-
harv av en del jordbrukare, men blott
ringa omfattning.

Svensk- och spetharven var som vanligt
angiver mycket "spetig" - liten och dålig
kärna, den hade svagare strå än nuvar-
ande havresorter, och gav således dålig av-
kastning.

Svartharven gav dock större avkastning,
men fordrade djup och god jord, samt
hade styvare strå än den förutnämnda

Utsädet togs mestadels från egen skörd,
men ibland byttes med någon grannar,
men var för det mesta av samma sort.

5127

Den gamla svensk- eller spethavren fanns här i trakten som jag minns ända till år 1960 eller kanske något längre.

Havrejorden. Den vanliga åkerjorden användes sedan gammalt för havreodling, det var först i senare tid som mossarna odlades och som då började användas till havreodling. (Omkring 1870 odlades de första mossarna här i trakten.)

Havren förekom växelvis med annan gröda. Såddes havren på de upp-plöjda stä klövervallarna och kallades då "ploj-havre" eller också "gräsplojshavre". Såddes havren efter potatisgrödan, vilket skifte ej fick någon gödsel, kallades densamma för "svätthavre".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

Sädden. Heavren skulle sås i "tious veke",
är mellan 27 april - 4 maj.

När jorden var i ordning för sädden,
tillgick sedan på följande sätt: Man drog
upp raka linjer med ett avstånd från
varandra med i regel 5 steg, är cirka
fyra meter, detta kallades ett "fjarje" till
detta användes "fjarje-broken", det var en
tillspetsad "träklass" och med ett långt
skaft iborrad i den förra. Sedermera använ-
des en järnhacka med lika långt skaft.

 : fjarje-broken.

Detta arbete utfördes ofta av sävings-
mannens hustru eller barn eller och annan
medhjälpare.

Så kom sävingsmannen med sitt
"säkar" som var försedd med en rem över axeln,

5127

han gick rakt emellan de upprägnade linjerna och såg nog efter att varje "handkast" föll ut till dessa linjer.

Såningsmannen gick så i sakta takt; ett steg ett kast, i en jämn takt och hände med förhöjelse såden strila ut genom fingrarna.

Så-karets häuter voro ofta vackert utsirade, vi trä ett gammalt trä hemma med följande inskription:

* * * * *
* * * * * PNS * 1833 SIS * DA * HPL * * * * *
* * * * *

Uppbringningen av såden skedd med "klösen" och det andra gången med slätt-harven. Den äldsta typen av slättharven var den s.k. "träharven" som var försedd med lösa träpinor, längre fram i tiden utbyttes dock en liknande harv med "järntingar". "Klösen" utbyttes senare med fjäderharven.

Efter det säden nednyllats tillpackades jorden med "träbotten", en trästock försedd med skacklor.

Skörden. Havren ansågs vara mogen då den var så ljus, den kunde bli, samt kornen så hårda att det ej gick att trycka sönder dem.

Det äldsta skördesättet var att man skar med "skära", dels därför att säden ofta var så kort att den ej lät samla sig för tie, dels därför att en del strå bleo liggande på marken, man kunde alltså göra arbetet välare då man skar med "skära".

Att man vid detta arbete fick ha brättan säger sig självt, då i regel kunde medhinnas 8-9 travar. I fjureda raken fanns dock en gunnna som med "skära" skar 18 travar.

En "trave" är 24 st. "uekar", i senare fallet
alltså 432 st. "uekar"

Såden bands i buntar "uekar", men som
såden nästan alltid var kort, fick man
"göra band", vilket tillgick sålunda att
man hopknöt två delar såd med axen
mot varandra, annars hade det ej gått
att binda densamma.

När såden uppsattes till torrk tillgick
på följande sätt: "Krauing" var den vanli-
gaste metoden. Först plöckades "uekarna"
i löpar och 8 stycken i varje, sedan sattes
en stöv "krake" i jorden och på denna på-
sattes så de 8 "uekarna" med axen vända
åt söder.

Inläggandet av såden i lagan var
ett mycket viktigt arbete.

Krottsenfacket som kallades "stälven" börjades man att lägga i vittan av ladan med alla axen vända uppåt, detta för att råttornas skadegörelse skulle något förhindras, när detta fack var fullt lades så två eller tre varv runtom "ladet" ladan, med axen vända inåt, och sedan fylldes ihålligheten och axen vändes nedåt, detta senast kallades "stobbaflö"

Ofta gömdes vintertäpplen bland "uckarna" som sedan succade bra, när man tröskade säden framåt jultiden.

Tröskningen. Det äldsta trösknings-sättet skedde med "slaga", "slagan" var en 80 - 90 cm. lång träklavs av hårt och segt trä, denna kallades "dransen" och var fast-bunden vid en något längre häpp

kallad "slagkämp"

"Utkarua" utlades så på loggobret
vanligen 12 stycken, 6 st. på varje sida
med axen suut varandra, så slogas
med slagorua fram och tillbaka igen.
Sedan vändes utkarua med den sida
upp som först legat mot gobret.

Man kunde vara 1, 2, 3 & 4 st. när
man tröskade så, men vanligast 1, 2
eller 4.

Spurare böjades, åt användes "dragver-
ket", ett tröskverk som drogs med vovae,
skullex, det stortröskas gick det åt mycket
folk till arbete, 2-3-4 att draga det samma,
1 upplösare, 1 matare, 1 avräfsare, 1-2
"restare". (halmskakare)

Hängre fram fick hästarua och oxarua

5127

utföra dragarbetet. Med tröskverket tröskades bara vårsåden, rågen, både höstråg och vårråg tröskades dock fortfarande med slaga, ända till 1920 - 25 och på någon liten gård och småställen tröskas ännu med slaga.

Horrens användning. Horren användes både till foder och brödsäd. Till brödsäd blandades då horren med råg och kallades "råjblannsbri", blandades råg och korn kallades detta "kornblannsbri".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9.

Julen. Vid julen uppsattes havrekär-
soar till jäglarna, de kallades "fäjl-
mekä", de skulle ej uppsättas förrän
julafton, de fastbundos i fruktkäden
eller också på i marken uppsatta stövar.
Här kavarerna vedtrogs brukade man
giva kreaturen halmbrester.

Lihalsades uppsattes julenar vid
dörrarna, de skulle också uppsättas
julafton och skulle stå till påsk.

Julglövor, kallade julklappar, började
att användas här på trakten först för
50-60 år sedan, och då i mycket ringa
omfattning.

Knut. Jul anses vara slut vid
Knut, här brukar man säga: "Tjundra'da'
Knut, är julen slut." (Tjugonde-deg)

5127

Noan brukade tjugaude-dag kunnat hava
gille för att höra ut julen och då stod
glädjen högt i taket. Sälunda berättas
att man på ett ställe hade ett sådant
gille, varvid gästerna voro rätt så
druckna, de soor höghjutt, slog i väggarna,
sparkade i dörrarna och skrek: "vi ska
höra ut julen, ja vi ska slå ut den
och sparka ut den".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11.